

**EIROPAS KOMISIJA
PRET RASISMU UN NEIECIETĪBU**

**ECRI VISPĀRĒJI POLITISKĀ
REKOMENDĀCIJA NR.4:**

**NACIONĀLAS APTAUJAS
PAR RASISMA
UN DISKRIMINĀCIJAS
PIEREDZI UN UZTVERI
NO POTENCIALO UPURU VIEDOKLA**

PIEŅEMTA 1998 GADA 6 MARTS

Strasbūra, 1998

Secretariat of ECRI
Directorate General of Human Rights and Legal Affairs
Council of Europe
F - 67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: +33 (0) 3 88 41 29 64
Fax: +33 (0) 3 88 41 39 87
E-mail: combat.racism@coe.int

Mūsu mājas lapa : www.coe.int/ecri

Eiropas Komisija pret rasismu un neiecietību:

Atceroties Eiropas Padomes Dalībvalstu un valdību vadītāju Deklarāciju, kas tika pieņemta galotņu tikšanās laikā Vīnē, 1993. gada 8.– 9. oktobrī.

Atceroties Rīcības plānu cīņai pret rasismu, ksenofobiju, antisemitismu un neiecietību, kas izstrādāts šīs Deklarācijas ietvaros un kas aicina Ministru komiteju izveidot Eiropas Komisiju pret rasismu un neiecietību, kuras pilnvarās citastarp ietilpst vispārēju politisku rekomendāciju formulēšana Dalībvalstīm;

Atceroties Noslēguma deklarāciju un Rīcības plānu, ko pieņēma Eiropas Padomes Dalībvalstu un valdību vadītāji Otrās galotņu tikšanās laikā Strasbūrā, 1997. gada 10.–11. oktobrī;

Uzsverot, ka šī Noslēguma deklarācija apstiprina Eiropas Padomes Dalībvalstu mērķi veidot brīvāku, iecietīgāku un patiesi eiropieisku sabiedrību un prasa intensificēt cīņu pret rasismu, ksenofobiju, antisemitismu un neiecietību;

Atceroties, ka vispārēji politiskā rekomendācijā nr. 1 ECRI aicināja Valstis saskaņā ar Eiropas likumiem, noteikumiem un rekomendācijām par datu un privātās dzīves aizsardzību apkopot ziņas, kur un kad iespējams, kas varētu palīdzēt to cilvēku grupu situācijas un pieredzes novērtēšanā, kas ir visneaizsargātākās pret rasismu,

ksenofobiju, antisemitismu un neiecietību;

Uzsverot, ka statistiskās ziņas par rasisma un diskriminācijas izpausmēm un par minoritāšu grupu situāciju visās dzīves jomās ir vitāli svarīgas, lai identificētu problēmas un formulētu politiku;

Pārliecībā, ka šādas statistikas ziņas būtu jāpapildina ar datiem par attieksmēm, viedokļiem un uztveri;

Uzskatot šajā sakarā, ka papildus visu iedzīvotāju aptaujām citas aptaujas, kuru mērķis ir noskaidrot potenciālo cietušo pieredzi un izpratni par rasismu un diskrimināciju, var būt inovatīvs un vērtīgs informācijas avots;

Uzskatot, ka šādu aptauju rezultāti var tikt izmantoti dažādos veidos, lai izgaismotu problēmas un uzlabotu situāciju;

Uzskatot turklāt, ka potenciālo cietušo pieredzes un uztveres nozīmības izpratne sniedz nozīmīgas ziņas gan sabiedrībai kopumā, gan pašām neaizsargātākajām cilvēku grupām;

Apsveicot faktu, ka šādas aptaujas jau ir tikušas veiktas virknē Dalībvalstu;

Atzīmējot, ka šādu aptauju veikšana visā Eiropā sniegs detalizētāku priekšstatu par situāciju attiecībā uz rasismu un diskrimināciju kā nacionālā, tā Eiropas līmenī:

rekomendē Dalībvalstu valdībām spert soļus, lai nodrošinātu nacionālo aptauju organizēšanu par rasisma un diskriminācijas pieredzi un uztveri no potenciālo upuru viedokļa, smeļoties iedvesmu no vadlīnijām, kas izteiktas šīs rekomendācijas pielikumā.

Pielikums ECRI vispārēji politiskai rekomendācijai nr. 4

Vadlīnijas aptauju veikšanai par rasisma un diskriminācijas pieredzi un uztveri no potenciālo upuru viedokļa

I. Šādu aptauju galvenie mērķi

1. Šajā rekomendācijā minētā tipa aptaujas mērķis ir izveidot priekšstatu par rasisma un neiecietības problēmām no aktuālo vai potenciālo upuru viedokļa. Šī novatoriskā pieeja prasa, lai aptauja tiktu veikta dažādās grupās, kas varētu ciest no rasisma, ksenofobijas, antisemitisma un neiecietības, uzdodot tādus jautājumus, kas ļautu iegūt informāciju par viņu pieredzi, saskaroties ar rasismu un diskrimināciju, un viņu uztveri par dažādiem tās sabiedrības aspektiem šai sakarā, kurā viņi dzīvo. Savāktie dati tādējādi izsaka neaizsargātāko grupu pārstāvju uztveri un pieredzi. Šādi dati var papildināt un bagātināt vairāk kvantitatīvus datus attiecībā uz rasistiskiem incidentiem un diskriminācijas līmeni dažādās jomās un datus attiecībā uz iedzīvotāju vairākuma uzskatiem un attieksmi pret minoritāšu grupām un rasisma un neiecietības jautājumiem.

II. Aptaujas praktiskā organizācija

2. Šādu aptauju izstrādāšanu un veikšanu var uzticēt pieredzējušiem pētniekiem vai institūtiem ar pieredzi rasisma un neiecietības jautājumu jomā, bet aptaujāšanas darbu var veikt aptauju pētnieciskās institūcijas.
3. To minoritāšu grupu izvēle, kuras būs aptaujas ir "kategorijas", būs atkarīga no nacionālajiem apstākļiem, un tajās var ietilpt, piemēram, imigrantu grupas, nacionālās minoritātes un/vai citas neaizsargātākas grupas.
4. Izvēloties grupas, ko iekļaut "kategorijās", varētu ņemt vērā sekojošus faktorus: aptaujai izraudzīto iedzīvotāju skaits un jau pieejamā informācija par diskriminācijas pakāpi, ar kādu saskaras katra grupa (piemēram, nodarbinātības statistika, informācija par sūdzībām diskriminācijas jomā).
5. "Kontroles" vai "kontrasta" grupu iekļaušana varētu būt piemērota, lai izdarītu bāzes salīdzinājumus, piemēram, aptaujā var iekļaut minoritātes grupu, kura, šķiet, parasti nesaduras ar lielām diskriminācijas vai rasisma problēmām.
6. Laba statistika par iedzīvotājiem, kurā ir informācija par tādiem mainīgiem lielumiem kā dzimšanas vieta, etniskā izcelšanās, reliģiskā konfesija, dzimtā valoda, pilsonība utt. atvieglo šādu aptauju veikšanu. Ja šāda iedzīvotāju skaitīšanas informācija nav pieejama, jāizmanto alternatīvi veidi, kā noteikt un atrast piemērotus respondentus.
7. Jāpatur prātā, ka dažas grupas, kas īpaši pakļautas riskam attiecībā uz rasismu un diskrimināciju, piemēram, nelegālie imigranti, ar šādas aptaujas palīdzību varētu būt ļoti grūti atrodamas.

III. Aptaujas izveidošana

8. Papildus jautājumiem, kas attiecas uz sociālekonomisko fonu un citiem faktiem, jautājumi aptaujā būtu jāsadala sekojošās plašās kategorijās:
  - jautājumi, kas attiecas uz konkrētām situācijām, tādām kā kontakti ar dažādām varas iestādēm (piemēram, policiju, veselības aprūpes iestādēm, sociāliem dienestiem, izglītības iestādēm) kā arī ar citām institūcijām (piemēram, bankām, nekustamā īpašuma aģentūrām) un iestādēm (piemēram, uzņēmējiem darba vietās, restorāniem, izklaides vietām, veikaliem): var jautāt, cik bieži konkrētā laika posmā (piemēram, pagājušā gadā vai pēdējos piecos gados) respondenti ir bijuši netaisnīgas izturēšanās upuri tādēļ, ka pieder pie kādas minoritāšu grupas, vai kādu netaisnīgu izturēšanos viņi ir piedzīvojuši.
  - jautājumi, kas attiecas uz uztveri par iespējām piedalīties sabiedrības dzīvē, par izpratni attiecībā uz īstenotiem īpašiem pasākumiem, lai uzlabotu minoritāšu grupu situāciju, un par mērogu kādā šīs iespējas īstenojamas (piemēram, iespēja gūt panākumus izglītībā vai profesionālajā apmācībā, darba iespējas).
  - jautājumi, kas saistīti ar uztveri un attieksmi – aptvertie temati, ja nepieciešams, varētu būt šādi: uzticēšanās līmenis institūcijām, attieksme pret imigrācijas un minoritāšu politiku, valsts novērtēšana par rasistisku vai ksenofobu, ar reliģiju saistītas problēmas, attieksme pret citām grupām, grūtības veidot kontaktus ar iedzīvotāju vairākumu, identifikācija ar mītnes zemi vai dzimto zemi, palikšanas vai atgriešanās plāni tur, kur persona jūtas “kā mājās” utt. Šādu tematu iekļaušana ļauj atklāt interesantas attiecības starp pieredzēto diskrimināciju un dažādām attieksmēm un uztveri.
9. Jāatzīmē, ka šādi jautājumi lielākoties sniedz datus uz diskriminācijas subjektīvas pieredzes pamata. Tomēr, jebkurā gadījumā sevišķi grūti diskriminācijas faktus ir izpētīt objektīvi un in vivo, jo tie var notikt visdažādākās ikdienas dzīves norisēs. Ziņas par subjektīvu diskriminācijas pieredzi ir vērtīgas kā indikators – īpaši, kad tās aplūko saistībā ar cita veida informāciju, piemēram, bezdarba statistiku, likumpārkāpumu statistiku, iesniegumiem tiesām utt.

IV. Aptauju turpinājums

10. Pēc kāda laika varētu tikt izstrādāts aptaujas turpinājums, lai izpētītu attiecīgā laikā notikušās izmaiņas diskriminācijas un rasisma attīstībā vai lai iesaistītu tajā citas grupas.
11. Aptaujas rezultātus var izmantot dažādos veidos, piemēram: lai noteiktu jomas, kur sevišķi nepieciešama darbība; lai novērtētu un ieviestu politiku, kur ņemta vērā iesaistīto grupu pieredze un bažas; lai palielinātu sabiedrības informētību un izpratni par diskriminācijas problēmām, kādas tās izskatās no upuru viedokļa; lai palielinātu specifiskās jomās strādājošo cilvēku (piemēram, policijā, uzņēmēji darba vietās, apkalpojošā sfērā utt.) informētību par to, kā minoritāšu grupas uztver viņu institūcijas un darbību.

